

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Krzysztof Szewczak (spr.)
Protokolant: starszy sekretarz sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2021 r. w Lublinie

sprawy K. L.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o stwierdzenie nieważności decyzji w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, uchylenie decyzji w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i ustanie ubezpieczenia społecznego rolników

na skutek apelacji K. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 28 czerwca 2021 r. sygn. akt VIII U 12/20

oddala apelację.

Krzysztof Szewczak

III AUa 744/21

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 października 2019 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, na podstawie art. 59 ust. 3, art. 36, art. 52 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 299 ze zm.) oraz art. 83 a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 300) w związku z art. 156 § 1 pkt 2, art. 157 § 1, art. 158 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego, stwierdził nieważność decyzji z dnia 20 września 2002 r., znak: (...), w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w części dotyczącej K. L. od dnia 10 września 2002 r. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że decyzja z dnia 20 września 2002 r. została wydana na podstawie złożonych w KRUS dokumentów, na podstawie których ustalono okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników dla K. L. od dnia 10 września 2002 r. Z dokumentów, które zostały zgromadzone w toku postępowania wynikało, że K. L. posiadał okresy ubezpieczenia w instytucji szwedzkiej od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. W konkluzji uznał, że decyzja z dnia 20

września 2002 r. stwierdzająca podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników w części dotyczącej K. L. została wydana z rażącym naruszeniem prawa (decyzja - k. 100 akt KRUS).

W odwołaniu od tej decyzji K. L. domagał się jej uchylenia. Przyznał, że w latach 1999-2006 wyjeżdżał okresowo do Szwecji. Na stałe wyjechał z dniem 6 marca 2007 r. i przebywał za granicą około 10 lat, do 31 grudnia 2016 r. Po powrocie do Polski w dalszym ciągu prowadził gospodarstwo rolne i wystąpił o prawo do szwedzkiej emerytury. Instytucja szwedzka zaliczyła mu łącznie 12 lat pracy na swoim terytorium. Wywodził, że w latach 1968-1977 pracował w gospodarstwie rolnym rodziców, od 1996 r. posiadał status domownika, od dnia 10 września 2002 r. wraz z żoną prowadził gospodarstwo rolne na własny rachunek. Wyjazdy do pracy w Szwecji w latach 1999-2007 miały charakter sezonowy i wykonywał wówczas pracę najemną podobną do tej w Polsce.

W odpowiedzi na odwołanie rolniczy organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Kolejną decyzją z dnia 23 października 2019 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, na podstawie art. 59 ust. 3 w związku z art. 36 i art. 52 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 299 ze zm.), art. 83a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 300) w związku z art. 151 § 1 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego uchylił decyzję z dnia 28 lutego 2019 r, znak: (...), w przedmiocie ustania ubezpieczenia społecznego rolników dla K. L.. W uzasadnieniu wskazał, że z dokumentów, które zostały zgromadzone w toku postępowania wszczętego w dniu 28 lutego 2019 r. wynikało, że K. L. posiadał okresy ubezpieczenia w instytucji szwedzkiej od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. (decyzja - k. 101 akt KRUS).

W odwołaniu od powyższej decyzji K. L. domagał się jej uchylenia. Przyznał, że wystąpił o prawo do szwedzkiej emerytury. Wykonywał w Szwecji pracę podobną do działalności rolniczej wykonywanej w Polsce.

W odpowiedzi na odwołanie rolniczy organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zarządził połączenie spraw z obu w/w odwołań do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Następną decyzją z dnia 23 października 2019 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1, art. 6, art. 7, art. 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 299 ze zm.) stwierdził, że K. L. nie spełnia warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu rolników od dnia 10 września 2002 r. W uzasadnieniu tej decyzji zacytował treść art. 7 i art. 16 ostatnio powołanej ustawy. Podniósł, że ubezpieczony posiadał okresy ubezpieczenia w instytucji szwedzkiej od dnia 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2017 r. Wobec powyższego, na dzień wydania decyzji nie spełnił on warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu rolników od dnia 10 września 2002 r., to jest od daty nabycia gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha przeliczeniowego (decyzja - k. 102 akt KRUS).

W odwołaniu od tej ostatniej decyzji K. L. domagał się jej zmiany poprzez orzeczenie, że spełniał warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu rolników w okresie od 10 września 2002 r. do 5 marca 2007 r. oraz od 1 stycznia 2017 r. do 25 sierpnia 2017 r. W uzasadnieniu odwołania wskazał, że na stałe wyjechał do Szwecji w dniu 6 marca 2007 r. Pracował w Szwecji, wykonując pracę podobną do tej wykonywanej w Polsce. Wywodził, że instytucja szwedzka zaliczyła do emerytury następujące okresy pracy: od 1 lutego 2001 r. do 30 kwietnia 2001 r., od 1 stycznia 2002 r. do 30 kwietnia 2002 r., od 1 czerwca 2002 r. do 31 sierpnia 2002 r., od 1 listopada 2002 r. do 31 grudnia 2002 r., od 1 stycznia 2003 r. do 30 kwietnia 2003 r., od 1 czerwca 2004 r. do 31 sierpnia 2004 r., od 1 listopada 2004 r. do 1 maja 2005 r., od 13 lutego 2006 r. do 30 września 2006 r., od 6 marca 2007 r. do 31 grudnia 2016 r.

W odpowiedzi na odwołanie rolniczy organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zarządził połączenie sprawy z tego odwołania ze sprawami z obu w/w odwołań do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Decyzją z dnia 24 stycznia 2020 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 oraz art. 3a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 299 ze zm.) stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego dla K. L. od dnia 1 stycznia 1999 r. do 9 września 2002 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek od wymienionego dnia. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że K. L. posiadał okresy ubezpieczenia w instytucji szwedzkiej od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. W związku z powyższym, ubezpieczenie społeczne rolników w charakterze domownika dla wymienionego ustało od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 9 września 2002 r., to jest do daty nabycia własnego gospodarstwa. Wskazał, że za powyższy okres dla K. L. oraz członków rodziny: P. L., R. L. i E. L. (S.) ustało ubezpieczenie zdrowotne.

W odwołaniu od powyższej decyzji K. L. wniósł o jej zmianę i orzeczenie, że spełnia warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu w charakterze domownika w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 9 września 2002 r. W uzasadnieniu odwołania wywodził, że prowadził działalność rolniczą w Polsce oraz był zatrudniony w Szwecji jako robotnik sezonowy.

W odpowiedzi na to ostatnie odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Wskazał, że T. L. w dniu 25 stycznia 1990 r. złożyła do organu rentowego zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego rolników domownika K. L.. W związku ze złożonym wnioskiem, decyzją z dnia 6 lutego 1996 r. rolniczy organ rentowy stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników dla K. L. jako domownika od dnia 1 stycznia 1996 r. W dniu 8 lutego 2019 r. wpłynęło do KRUS pismo wnioskodawcy, w którym domagał się wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników w związku z nabyciem prawa do emerytury z instytucji zagranicznej, a mianowicie w Szwecji, dołączając decyzję z dnia 25 sierpnia 2017 r. ustalającą mu prawo do emerytury. W związku ze złożoną dokumentacją organ rentowy decyzją z dnia 28 lutego 2019 r., znak: (...), stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla K. L. od dnia 26 sierpnia 2017 r. Jednocześnie organ rentowy wszczął z urzędu postępowanie w sprawie weryfikacji okresu ubezpieczenia w związku z zatrudnieniem.

Postanowieniem z dnia 1 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zarządził połączenie sprawy z odwołania od decyzji z dnia 24 stycznia 2020 r. ze sprawami z odwołań od trzech pozostałych decyzji do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2021 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołania od czterech w/w decyzji.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że T. L. – matka wnioskodawcy zgłosiła w dniu 25 stycznia 1990 r. do organu rentowego K. L. do ubezpieczenia społecznego rolników jako domownika.

Decyzją z dnia 6 lutego 1996 r. rolniczy organ rentowy stwierdził podleganie K. L. ubezpieczeniu społecznemu rolników jako domownika od dnia 1 stycznia 1996 r.

Darowizną dokonaną w dniu 10 września 2002 r., sporządzoną w formie aktu notarialnego, J. i T. małżonkowie L. darowali K. L. i jego żonie I. L. nieruchomości o powierzchni ponad (...) hektarów.

K. L. w dniu 11 września 2002 r. dokonał zgłoszenia w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówce Terenowej w P. wskazując, że jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni(...)hektarów fizycznych, co stanowiło(...) hektarów przeliczeniowych.

W związku z powyższym, decyzją z dnia 20 września 2002 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla K. i I. L. jako domowników od 1 października 2002 r.

Na skutek złożonego przez K. L. zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego rolników, decyzją z dnia 20 września 2002 r., znak: (...), Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników dla K. L. od dnia 10 września 2002 r.

W dniu 8 lutego 2019 r. do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wpłynęło pismo wnioskodawcy, w którym domagał się wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników w związku z nabyciem prawa do emerytury z instytucji zagranicznej (w Szwecji), dołączając decyzję z dnia 25 sierpnia 2017 r. ustalającą mu prawo do emerytury.

W związku ze złożoną dokumentacją, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 28 lutego 2019 r. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników dla K. L. od dnia 26 sierpnia 2017 r.

Organ rentowy równocześnie wszczął z urzędu postępowanie w sprawie weryfikacji okresu ubezpieczenia w związku z zatrudnieniem za granicą.

W piśmie z dnia 13 września 2019 r. rolniczy organ rentowy wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z wnioskiem o udostępnienie danych i wskazanie okresu zatrudnienia K. L..

W odpowiedzi na powyższe, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że okres od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2017 r. jest okresem ubezpieczenia uprawniającym do zasiłku chorobowego, renty na podstawie przychodu. Wskazał również, że okresy od 1 czerwca 2004 r. do 31 sierpnia 2004 r., od 1 listopada 2004 r. do 1 maja 2005 r., od 13 lutego 2006 r. do 30 września 2006 r., od 6 marca 2007 r. do 31 grudnia 2006 r. to okresy zamieszkania i zameldowania w Szwecji.

Decyzją z dnia 23 października 2019 r., skierowaną do T. L., Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 oraz art. 3a, ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 299 ze zm.) stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego dla K. L. od dnia 1 stycznia 1999 r. do 9 września 2002 r. i ustanie obowiązku opłacania składek od wymienionego dnia. W uzasadnieniu wskazał, że K. L. posiadał okresy ubezpieczenia w instytucji szwedzkiej od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. W związku z powyższym, ubezpieczenie społeczne rolników w charakterze domownika dla wymienionego ustało od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 9 września 2002 r., to jest do daty nabycia własnego gospodarstwa. Wskazał, że za powyższy okres dla K. L. oraz członków rodziny: P. L., R. L. i E. L. (S.) ustało ubezpieczenie zdrowotne.

Z uwagi na śmierć T. L. w dniu (...), organ rentowy decyzją z dnia 24 stycznia 2020 r. stwierdził nieważność decyzji z dnia 23 października 2019 r. w przedmiocie ustania ubezpieczenia społecznego rolników dotyczącej K. L..

Kolejną zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 24 stycznia 2020 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 oraz art. 3a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 299 ze zm.) stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego dla K. L. od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 9 września 2002 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek od wymienionego dnia.

W dniu 23 października 2019 r. rolniczy organ rentowy wydał trzy decyzje, będące przedmiotem niniejszego postępowania:

- stwierdzającą nieważność decyzji z dnia 20 września 2002 r., znak (...) w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w części dotyczącej K. L. od dnia 10 września 2002 r. (k. 100 akt KRUS),
- uchylającą decyzję z dnia 28 lutego 2019 r., znak (...) w przedmiocie ustania ubezpieczenia społecznego rolników dla K. L. (k. 101 akt KRUS),
- stwierdzającą, że K. L. nie spełnia warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu rolników od 10 września 2002 r. (k. 102 akt KRUS).

Sąd Okręgowy ustalił, że w 1996 r. wnioskodawca mieszkał na stałe w G.. Równocześnie dojeżdżał i pracował w gospodarstwie rolnym rodziców położonym w miejscowości M., oddalonej około 5 kilometrów od jego miejsca zamieszkania.

Od 1999 r. K. L. wyjeżdżał w celach zarobkowych do Szwecji. Wyjazdy trwały po 2-3 miesiące. Wnioskodawca pracował w gospodarstwie rolnym. Do czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej nie był ubezpieczony w Szwecji, odprowadzał od wynagrodzenia podatek dochodowy. Praca wykonywana w Szwecji była pracą legalną, aby ją wykonywać, należało legitymować się zaproszeniem. Wizę można było uzyskać na trzy miesiące w roku.

Po dniu 1 maja 2004 r. wnioskodawca w dalszym ciągu pracował sezonowo w Szwecji na podstawie umowy o pracę w tym samym gospodarstwie rolnym. Był zgłoszony do ubezpieczenia.

W okresach od 1 czerwca 2004 r. do 31 sierpnia 2004 r., od 1 listopada 2004 r. do 1 maja 2005 r., od 13 lutego 2006 r. do 30 września 2006 r., od 6 marca 2007 r. do 31 grudnia 2006 r. K. L. mieszkał i był zameldowany w Szwecji. Poza okresami pracy w Szwecji, przebywał w Polsce, w G.. Wnioskodawca wyjeżdżając do innego państwa w celach zarobkowych, nie informował o powyższym fakcie jednostki KRUS właściwej dla miejsca położenia gospodarstwa rolnego.

W gospodarstwie w M. zamieszkiwali rodzice wnioskodawcy. Jego siostra mieszkała w L. i nie pomagała w gospodarstwie. W latach 2002-2006 grunty rolne były obsiewane zbożem, sadzone były ziemniaki, prowadzono hodowlę trzody chlewnej i owiec. Dopóki żyli rodzice wnioskodawcy, to oni decydowali co posiać i zebrać w gospodarstwie. Wnioskodawca pomagał w obrzędzie konia, woził kaszę do młyna na paszę, kupował paszę dla owiec. W okresie pobytów w Polsce pomagał rodzicom wykonywać prace polowe. Jego ojciec J. L. zmarł w (...), a matka T. L. w (...).

W okresie od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2017 r. K. L. został objęty ubezpieczeniami społecznymi przez szwedzką instytucję ubezpieczeniową, co zostało potwierdzone na formularzu (...) (pismo ZUS Oddziału w S. Wydziału (...) - k.162).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach rolniczego organu rentowego oraz częściowych zeznań wnioskodawcy i świadka, w zakresie w jakim stanowiły podstawę ustaleń faktycznych. Sąd I instancji obdarzył wiarą zgromadzone w sprawie dowody z dokumentów, znajdujące się w aktach rolniczego organu rentowego. Były one wystawione przez uprawnione podmioty, nie nosiły śladów podrobienia ani przerobienia. Ich treść nie była kwestionowana przez żadną ze stron, nie budziły one również wątpliwości Sądu Okręgowego. Brak było także podstaw do negocjowania formularza (...), w którym szwedzka instytucja ubezpieczeniowa potwierdziła okres ubezpieczenia K. L. na terenie Szwecji od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2017 r.

Sąd Okręgowy odmówił wiary zeznaniom wnioskodawcy w zakresie, w którym wskazał, że w okresach gdy nie pracował w Szwecji, zamieszkując poza gospodarstwem rolnym w miejscowości G., był w stałej gotowości do pracy w tym gospodarstwie i praca ta stanowiła jego podstawowe źródło utrzymania. Brak było także podstaw do obdarzenia wiarą twierdzeń wnioskodawcy, że gdy z dniem 10 września 2002 r. przejął gospodarstwo po rodzicach i stał się jego właścicielem, decydował o sposobie jego prowadzenia. K. L. zeznał bowiem, że dopóki żyli jego rodzice (jego ojciec J. zmarł w(...), zaś matka T. w (...)), to oni decydowali o sposobie jego prowadzenia.

Zeznania wnioskodawcy w zakresie, w którym Sąd I instancji obdarzył je wiarą, korelowały z zeznaniami jego żony I. L.. Przyznała ona, że od 1999 r. jej mąż zaczął wyjeżdżać do Szwecji na około 3 miesiące w roku, otrzymywał wizy. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej, wnioskodawca wyjeżdżał do pracy w Szwecji na różne okresy, zdarzało się na 6 miesięcy. Brak było podstaw do obdarzenia wiarą zeznań I. L., że w czasie gdy mąż przebywał w Polsce i prowadził gospodarstwo rolne decydował, co posiać na gruntach, pozostają one bowiem w sprzeczności nawet z zeznaniami samego wnioskodawcy. Zeznania świadka I. L. wyraźnie umniejszały rolę rodziców wnioskodawcy, którzy na stałe zamieszkiwali w tym gospodarstwie. Równocześnie świadek przyznała, że po wejściu Polski do Unii

Europejskiej rodzice męża „coś tam pomagali, ale do poważniejszych prac wynajmowaliśmy kombajn. Ziemi nikomu nie dzierżawiliśmy”.

Zdaniem Sądu Okręgowego, z powyższych zeznań nie wynika, że podstawowym źródłem utrzymania K. L. i jego rodziny były dochody z pracy w gospodarstwie rolnym. To wykonywana przez ubezpieczonego sezonowa fizyczna praca zarobkowa w Szwecji była źródłem jego utrzymania. Z tych względów nie można uznać, że pomimo okresowych tylko wyjazdów do pracy w Szwecji, K. L. stale uczestniczył w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, osobiście zarządzając i podejmując wszystkie decyzje związane z prowadzeniem gospodarstwa.

Sąd I instancji podkreślił, że powyższe ustalenia nie mają decydującego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż zasadnicze znaczenie ma w tym zakresie fakt objęcia K. L. ubezpieczeniem społecznym w Szwecji w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2017 r., a więc także w okresach przebywania w Polsce i pracy w gospodarstwie rolnym w M..

Sąd Okręgowy uznał, że odwołania od czterech w/w decyzji nie zasługują na uwzględnienie. Podniósł przy tym, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu, w tym również ubezpieczeniu społecznemu rolników, wynika z mocy prawa, zatem decyzje w tym względzie mają charakter deklaratoryjny. Jeśli ujawni się okoliczność wskazująca, że poprzednia decyzja deklaratoryjna o objęciu określonym tytułem ubezpieczenia społecznego okazała się błędna lub bezpodstawną, to pozwany organ rentowy może naprawić tą wadliwość poprzez wydanie kolejnej decyzji, bowiem sytuacja taka nie może stanowić przeszkody dla stwierdzenia istnienia tytułu ubezpieczenia społecznego zgodnego z przepisami prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r., I UK 256/07 – OSNP 2009, nr 11-12, poz. 159). W takiej sytuacji nowa decyzja nie jest wydawana dlatego, że nastąpiła zmiana w stanie faktycznym lub prawnym, ale dlatego, że ujawnione zostały istotne okoliczności istniejące przed wydaniem wcześniejszej decyzji, które od początku stanowiły przeszkodę do objęcia określonym tytułem ubezpieczenia społecznego.

Przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2021 r., poz. 266 ze zm.) dotyczące postępowania w indywidualnych sprawach z zakresu ubezpieczenia nie zawierają regulacji odnośnie wznowienia postępowania, czy też przeprowadzenia ponownego postępowania w przypadku stwierdzenia, że prawomocna decyzja w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu była błędna lub bezpodstawną. Według art. 52 ust. 1 tej ustawy, w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zawarte w tym przepisie odesłanie do przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2021 r., poz. 423 ze zm.) oznacza, że w tego rodzaju przypadkach należy stosować przepis art. 123 tej ostatniej ustawy, który stanowi, że w sprawach uregulowanych ustawą stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Powyższe odpowiada art. 180 § 1 k.p.a., według którego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się przepisy kodeksu, chyba że przepisy dotyczące ubezpieczeń ustalają odmienne zasady postępowania w tych sprawach.

Niewątpliwie taki szczególny tryb postępowania przed organem ubezpieczeń społecznych, odrębny od wznowienia postępowania administracyjnego (art. 145 i nast. k.p.a.), jest przewidziany w art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, który znajduje zastosowanie w sprawach dotyczących ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie powołanego wyżej art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z tym przepisem w sprawach w przedmiocie ustalenia prawa lub zobowiązania rozstrzygniętych ostateczną decyzją może być wszczęte postępowanie ponownie po przedstawieniu nowych dowodów lub ujawnieniu okoliczności istniejących przed jej wydaniem, które mają wpływ na ustalenie, zwolnienie z obowiązku lub rozmiar nałożonego ciężaru. Przepis art. 83a nie określa granic czasowych wydania decyzji w przedmiocie ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania stwierdzonego decyzją organu rentowego, co oznacza, że może ona być wydana w każdym czasie, jeżeli zostaną spełnione przesłanki wskazane w tym przepisie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 lipca 2014 r., II UK 492/13 – LEX nr 1514737 oraz z dnia 9 października 2014 r., II UK 594/13 – LEX nr 1545147).

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10 (OSNP 2011, nr 17-18, poz. 233), Sąd Najwyższy stwierdził, że od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wydanej na podstawie art. 83a ust. 2 ustawy systemowej w przedmiocie nieważności decyzji przysługuje odwołanie do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Kompetencja ta oznacza jednocześnie, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd powszechny nie jest uprawniony do orzekania w przedmiocie nieważności decyzji administracyjnej, ale – przy uwzględnieniu przesłanek określonych w odpowiednich przepisach kodeksu postępowania administracyjnego – rozpoznaje istotę sprawy, którą stanowi istnienie (nieistnienie) wynikającego z przepisów prawa materialnego określonego prawa lub zobowiązania stwierdzonego wadliwą decyzją organ rentowego.

W sprawie niniejszej ujawnione zostały istotne okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji z dnia 20 września 2002 r., znak: (...), w przedmiocie podlegania K. L. ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 10 września 2002 r. jako rolnika oraz decyzji z dnia 28 lutego 2019 r., znak: (...), w przedmiocie ustania ubezpieczenia społecznego rolników dla K. L., które stanowiły przeszkodę do objęcia wnioskodawcy rolniczym tytułem ubezpieczenia społecznego w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 9 września 2002 r. jako domownika.

Decyzje te były wadliwe, zatem należało je wyeliminować z obrotu prawnego przed wydaniem kolejnych rozstrzygnięć. Nie można było bowiem dopuścić by istniały dwie sprzeczne ze sobą decyzje. W tej sytuacji zachodziły przesłanki do uchylenia decyzji z dnia 28 lutego 2019 r. oraz stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 24 lutego 2020 r. Uchylona oraz stwierdzająca nieważność decyzja stwierdzały fakty niezgodne z rzeczywistością w zakresie daty powstania i daty ustania obowiązku ubezpieczenia społecznego rolników, a nie było to spowodowane błędem organu rentowego, lecz zatajeniem przez wnioskodawcę posiadania innego tytułu ubezpieczenia, pomimo że był on pouczany przy wydawaniu decyzji, iż jest zobowiązany informować organ rentowy o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności, np. o podjęciu pracy.

Wnioskodawca nie poinformował rolniczego organu rentowego, że w okresie od 1 stycznia 1999 r. pracował zarobkowo poza granicami kraju i posiadał inny tytuł ubezpieczenia.

Okoliczność ta powoduje, że od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 9 września 2002 r. jako domownik oraz od 10 września 2002 r. jako rolnik K. L. nie spełniał ustawowych warunków podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu, a wydanie decyzji o objęciu go tym tytułem ubezpieczenia dotknięte było od początku wadą prawną wywołaną faktem zatajenia podjęcia zatrudnienia poza granicami kraju.

Zgodnie bowiem z art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej (...)ha przeliczeniowego lub dział specjalny. Za rolnika rozumie się pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkującą i prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osobę, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia (art. 6 pkt 1 cyt. ustawy). Przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie stosuje się do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (art. 16 ust. 3 ustawy).

Art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zawiera definicję domownika rolnika, z której wynika, że jest to osoba bliska rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Zgodnie z wówczas obowiązującym art. 3a tej ustawy, ubezpieczenie społeczne rolników ustaje z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, czyli m.in. wtedy, gdy w myśl art. 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 16 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, domownik rolnika, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej (...) ha przeliczeniowego lub dział specjalny, podlega innemu (niż ubezpieczenie społeczne rolników) ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z

ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że w świetle ustępu 3 tego artykułu domownik rolnika nie podlega rolniczemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy, jeżeli podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Osobą podlegającą innemu ubezpieczeniu społecznemu jest osoba podlegająca obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub objęta przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym, bądź objęta ubezpieczeniem społecznym innego państwa. Jeżeli zatem domownik rolnika podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu, to nie podlega z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu „wyprzedza” ubezpieczenie rolnicze. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 marca 2006 r., P 8/05 (OTK-A 2006, nr 3, poz. 28), system ubezpieczenia społecznego rolników ma na celu zapewnienie tego ubezpieczenia jednoznacznie określonej grupie społecznej, dla której praca w gospodarstwie rolnym stanowi podstawowe źródło utrzymania.

W spornych okresach odwołujący wykonywał pracę na terytorium Szwecji. W przypadku wykonywania pracy poza obszarem Rzeczypospolitej Polskiej zastosowanie znajdowały przepisy rozporządzenia Rady (EWG) nr (...) z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we wspólnocie, jak również rozporządzenia Rady (EWG) Nr (...) z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania tego rozporządzenia. Podstawową zasadą rozporządzenia nr (...) jest podleganie ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego (art. 13 ust. 1), przy czym w przypadku pracowników migrujących zasadę tę precyzuje art. 13 ust. 2 lit. „a” wskazujący, że pracownik najemny zatrudniony na terytorium jednego Państwa Członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa, nawet jeżeli zamieszkuje na terytorium innego Państwa Członkowskiego lub jeżeli przedsiębiorstwo lub pracodawca, który go zatrudnia ma swoją zarejestrowaną siedzibę lub miejsce prowadzenia działalności na terytorium innego Państwa Członkowskiego (lex loci laboris). Wobec tego odwołujący podlegał ustawodawstwu tego państwa członkowskiego, w którym wykonywał pracę najemną, czyli w przypadku wnioskodawcy ustawodawstwu szwedzkiemu. Ten unijny przepis nie pozostawał przy tym w kolizji z przepisami polskimi o ubezpieczeniu społecznym rolników, ponieważ zgodnie z art. 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, rolnik ani domownik rolnika nie podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu rolników, jeżeli podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej uległa zmianie sytuacja prawna w zakresie zabezpieczenia społecznego osób zamieszkałych w Polsce i podejmujących zatrudnienie w innych państwach członkowskich (tzw. pracowników migrujących). Do pracowników tych mają zastosowanie nie tylko polskie przepisy ubezpieczeniowe, ale także przepisy wspólnotowe w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, m.in. rozporządzenie Rady (EWG) nr (...). Te unijne akty prawne były do dnia 30 kwietnia 2010 r. podstawowymi aktami prawnymi Unii Europejskiej w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego poszczególnych państw członkowskich.

Nowe przepisy, które weszły w życie 1 maja 2010 r., zastąpiły dotychczasowe regulacje obowiązujące w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, czyli rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr (...) z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 166, poz. 1 z dnia 30 kwietnia 2004 r. ze zm.), rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr (...) z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr (...) w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 284 poz. 1 z dnia 30 października 2009 r. ze zm.), rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr (...) z dnia 16 września 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr (...) w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz określające treść załączników (Dz.U. UE L Nr 284, str. 43). Przepisy te nie wprowadziły zasadniczych zmian w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich. Zostały one oparte na tych samych zasadach i technikach koordynacji, na których opierały się przepisy rozporządzeń (EWG) nr (...) oraz nr (...) i nadal potwierdzały zasadę jednego ustawodawstwa wynikającą z prawa wspólnotowego. Rozporządzenia te wydano, uwzględniając traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską.

Zgodnie z art. 11 ust. 1 i art. 11 ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr (...) z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, z uwagi na wynikającą z prawa wspólnotowego zasadę jednego ustawodawstwa, osoba wykonująca pracę najemną lub pracę na własny rachunek na terytorium jednego państwa podlega jego ustawodawstwu, nawet jeżeli zamieszkuje na terytorium innego państwa.

Jak wskazano wyżej, ubezpieczenie społeczne rolników pełni rolę ubezpieczenia dopełniającego w stosunku do innych systemów ubezpieczeń. Oznacza to, że osoby prowadzące działalność rolniczą lub wykonujące pracę w gospodarstwie rolnym jako domownicy, są obejmowane ubezpieczeniem w KRUS dopiero wówczas, gdy poza spełnieniem warunków dla tego ubezpieczenia, nie spełniają jednocześnie warunków do objęcia ubezpieczeniem z innego tytułu, w szczególności z tytułu pracy najemnej. Reasumując, osoba, która prowadzi gospodarstwo rolne na terytorium Polski lub stale pomaga rolnikowi w prowadzeniu gospodarstwa jako domownik podlega polskim przepisom o ubezpieczeniu społecznym rolników bez względu na to, czy posiada obywatelstwo polskie czy innego państwa członkowskiego. Niemniej, w przypadku podjęcia pracy najemnej, zarówno stałej, jak i sezonowej (jak w wypadku odwołującego), zarówno przy stosowaniu ustawodawstwa polskiego, jak i obcego, rozstrzygnięcie w zakresie dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników jest tożsame, tj. ubezpieczenie rolnicze ustaje z dniem podjęcia takiej pracy. Ponadto osoba podlegająca ubezpieczeniu społecznemu rolników, która wyjeżdża do innego państwa członkowskiego w celach zarobkowych, jest zobowiązana do bieżącego powiadomienia o tym fakcie jednostki Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego właściwej dla miejsca położenia gospodarstwa rolnego w celu wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników.

Tym samym, skoro ubezpieczenie pracownicze (w tym zagraniczne ubezpieczenie pracownika najemnego) wyłącza ubezpieczenie społeczne rolników, to wydane przez rolniczy organ rentowy decyzje są właściwe, gdyż w sprawie niniejszej ubezpieczony podlegał w okresach objętych zaskarżonymi decyzjami szwedzkiemu ubezpieczeniu społecznemu. Jak wynika z pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. Wydziału(...) z dnia 22 lutego 2021 r. szwedzka instytucja ubezpieczeniowa potwierdziła objęcie K. L. ubezpieczeniami społecznymi w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2017 r. na formularzu (...), bez wyłączenia okresów, w których przebywał on w Polsce. Odwołujący się nie wnosił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ustalenie niepodlegania ubezpieczeniom społecznym na terytorium Szwecji w tym okresie, a zatem zagraniczne ubezpieczenie pracownicze wyłącza możliwość ustalenia, że K. L. w tym samym okresie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Zgodnie zaś z art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2009 r. ubezpieczenie społeczne rolników ustaje z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie temu ubezpieczeniu.

Wnioskodawca nie informował rolniczego organu rentowego o podjęciu pracy najemnej na terytorium Szwecji, choć wiedział o tym obowiązku. O powyższym fakcie rolniczy organ rentowy powziął informację dopiero w lutym 2019 r., kiedy wnioskodawca przedstawił decyzję z dnia 25 sierpnia 2017 r. ustalającą mu prawo do emerytury.

Mając na uwadze całokształt okoliczności sprawy, Sąd Okręgowy uznał za prawidłowe stanowisko rolniczego organu rentowego, że z dniem 1 stycznia 1999 r. zaistniały okoliczności wskazujące na brak podstaw do ustalenia podlegania przez K. L. ubezpieczeniu społecznemu rolników jako domownika do dnia 9 września 2002 r., a następnie jako rolnika od dnia 10 września 2002 r., z uwagi na podleganie innemu ubezpieczeniu. W związku z tym Sąd I instancji oddalił odwołania.

Apelację od tego wyroku wniósł ubezpieczony K. L.. Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości apelant zarzucił mu:

1/ naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonanie wybiórczej, dowolnej i niepełnej oceny faktów i dowodów ujawnionych w sprawie, a także wyciągnięcie z tych dowodów nielogicznych wniosków, w szczególności poprzez błędne uznanie, że odwołujący podlegał ustawodawstwu tego państwa członkowskiego, w którym wykonywał pracę najemną, czyli ustawodawstwu szwedzkiemu; jak również, że zdaniem Sądu Okręgowego, z dniem 1 stycznia

1999 r. zaistniały okoliczności uzasadniające brak podstaw do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników jako domownika do dnia 9 września 2002 r., a następnie jako rolnika od dnia 10 września 2002 r. z uwagi na podleganie innemu ubezpieczeniu, jak również uznanie przez Sąd I instancji, że ubezpieczony zataił posiadanie innego ubezpieczenia, tj. zdaniem Sądu Okręgowego ubezpieczony w okresie od 1 stycznia 1999 r. pracował zarobkowo poza granicami kraju i posiadał inny tytuł ubezpieczenia (zdaniem apelanta, fakty są takie, że ubezpieczony do dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej nie posiadał żadnego ubezpieczenia w Szwecji, a jedynie odprowadzał należny podatek dochodowy), jak również na bardzo wybiórczym i jednostronnym porównywaniu się na obowiązujące przepisy unijne w postaci rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr (...) z dnia 29 kwietnia 2004 r. czy rozporządzeń (EWG) nr (...) i nr (...), pomijając podstawową zasadę, która jest zasada jedności stosowanego prawa wynikająca z treści art. 13 ust. 2 rozporządzenia nr (...), z której wynika też zapis, że osoba zwykle prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium państwa członkowskiego i wykonująca pracę na terytorium innego państwa członkowskiego w dalszym ciągu podlega ustawodawstwu pierwszego państwa, pod warunkiem, że przewidywany okres wykonywania pracy nie przekracza 12 miesięcy (art. 14a rozporządzenia Rady (EWG) nr (...) z dnia 14 czerwca 1971 r.);

2/ naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez ich błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie, a mianowicie:

a/ art. 16 ust. 1 pkt 2 w związku z ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2019 r., poz. 299 ze zm.) w związku z art. 13 ust. 2 lit. „a” rozporządzenia nr 1408/71 poprzez uznanie, że przepisy te nie mają zastosowania w sprawie niniejszej, a tym samym przyjęcie, że ubezpieczony jako pracownik najemny zatrudniony na terytorium jednego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa, nawet jeżeli zamieszkuje na terytorium innego państwa członkowskiego;

b/ art. 11 ust. 1 i art. 11 ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr (...) z dnia 29 kwietnia 2004 r. poprzez przyjęcie, że przepisy te będą miały zastosowanie do sprawy ubezpieczonego, tzn. że w jego przypadku działa zasada prawa wspólnotowego, zgodnie z którą osoba wykonująca pracę najemną lub pracę na własny rachunek na terytorium jednego państwa podlega jego ustawodawstwu, nawet jeżeli zamieszkuje na terytorium innego państwa;

c/ art. 36 ust. 1 pkt 1, art. 6, art. 7 i art. 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez uznanie, że K. L. nie spełnia warunków podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu rolników od dnia 10 września 2002 r.;

d/ nieodniesienie się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do przepisów mających znaczenie dla sprawy niniejszej, a mianowicie pominięcie art. 14a rozporządzenia Rady (EWG) nr (...) z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U. L 28, 30.1.1971, str. 1, Dz.U. L 149 z 5 lipca 1971 r., str. 2), zatytułowanego „Specjalne zasady mające zastosowanie do osób prowadzących działalność na własny rachunek innych niż marynarze” – „art. 13 ust. 2 lit. „b” stosuje się z uwzględnieniem następujących wyjątków i okoliczności: 1. a) osoba zwykle prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium państwa członkowskiego i wykonująca pracę na terytorium innego państwa członkowskiego w dalszym ciągu podlega ustawodawstwu pierwszego państwa członkowskiego, pod warunkiem, że przewidywany okres wykonywania pracy nie przekracza 12 miesięcy”.

Apelant zarzucił nadto pominięcie przez Sąd I instancji przepisu art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr (...), zgodnie z którym osoba, która normalnie wykonuje działalność jak osoba pracująca na własny rachunek w państwie członkowskim, a która udaje się, by wykonywać podobną działalność w innym państwie członkowskim, nadal podlega ustawodawstwu pierwszego państwa członkowskiego, pod warunkiem, że przewidywany czas pracy nie przekracza 24 miesięcy.

Powołując się na przepisy art. 381 w związku z art. 382 k.p.c. apelant wnosił o dopuszczenie dowodu z dokumentów w postaci:

- kserokopii paszportu odwołującego się potwierdzającego wydawanie wiz tylko na trzy miesiące w danym roku (2002, 2003) – dla wykazania faktu otrzymania wizy tylko na trzy miesiące, tj. wykazania faktycznego okresu przebywania ubezpieczonego na terytorium Szwecji,

- dokumentu wystawionego przez Urząd ds. Rent i Emerytur w Szwecji z dnia 2 czerwca 2017 r. ustalającego prawo do powszechnej emerytury dla wykazania faktu, że ubezpieczony jest zarejestrowany jako ubezpieczona osoba osiedlona dopiero od 4 czerwca 2007 r.,

- dokumentu wystawionego przez Urząd ds. Rent i Emerytur w Szwecji z dnia 10 września 2019 r. ustalającego prawo do emerytury gwarantowanej i dodatku mieszkaniowego dla wykazania faktu, że emerytura gwarantowana zostanie naliczona na podstawie faktu, że strona mieszkała lub była ubezpieczona w Szwecji przez 12 lat.

W konsekwencji tych zarzutów i powyższego wniosku dowodowego ubezpieczony wnosił o zmianę zaskarzonego wyroku poprzez uchylenie dwóch decyzji z dnia 23 października 2019 r., znak: (...) i znak: (...), zmianę trzeciej decyzji dnia 23 października 2019 r., znak: (...) poprzez stwierdzenie, że ubezpieczony spełniał warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu rolników od dnia 10 września 2002 r. oraz zmianę decyzji z dnia 24 stycznia 2020 r., znak: (...) poprzez stwierdzenie, że ubezpieczony spełniał warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 9 września 2002 r. oraz w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 9 września 2002 r.

Apelant ewentualnie wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a nadto wnosił o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, ponieważ nie zostały w niej przedstawione zarzuty skutkujące zmianą lub uchyleniem zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne, zarówno poczynione przez Sąd i instancji ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, czyniąc je, stosownie do art. 387 § 2¹ k.p.c., podstawą własnego rozstrzygnięcia, wobec czego zbędne jest ponowne ich przedstawianie.

W apelacji wnioskodawcy K. L. przedstawione zostały zarzuty, zarówno naruszenia prawa materialnego, jak i prawa procesowego. W tym miejscu należy zauważyć, że prawidłowość zastosowania lub wykładni prawa materialnego może być właściwie oceniona jedynie na kanwie niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Skuteczne zatem zgłoszenie zarzutu dotyczącego naruszenia prawa materialnego wchodzi zasadniczo w rachubę tylko wtedy, gdy ustalony przez sąd pierwszej instancji stan faktyczny, będący podstawą zaskarżonego wyroku, nie budzi zastrzeżeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97 – OSNC 1997, z. 9, poz. 128).

W pierwszej kolejności należy więc się odnieść do przedstawionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., czego ubezpieczony upatrywał w dokonaniu przez Sąd I instancji oceny dowodów z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów określonych dyspozycją tego przepisu, prowadzącej do błędnego przyjęcia, że w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. podlegał on ustawodawstwu szwedzkiemu. Zarzut ten nie mógł być uznany za trafny. Dla skuteczności zarzutu obraży art. 233 § 1 k.p.c. konieczne jest bowiem wykazanie rażącego naruszenia dyrektyw oceny dowodów wskazanych w tym przepisie, czyli wykazanie, że ocena sądu jest rażąco sprzeczna z zasadami logicznego rozumowania czy doświadczenia życiowego i dlaczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98 – OSNP 2000, nr 17, poz. 655). Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Wyłącznie w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie

sądu wykracza poza schematy logiki formalnej, albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to dokonana przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Apelant kwestionował w szczególności dokonane przez Sąd I instancji ustalenie, że w spornych okresach podlegał ubezpieczeniu z tytułu wykonywania pracy najemnej na terytorium Szwecji. Ubezpieczony przy tym twierdził, że do czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej nie posiadał żadnego ubezpieczenia w Szwecji. Twierdzenie to nie znajduje jednak potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym, w tym dowodach z dokumentów również tych załączonych do apelacji, z których wynika, że w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2018 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu w Szwecji. W związku z tym należy zauważyć, że samo twierdzenie strony nie jest dowodem, a twierdzenie dotyczącej istotnej dla sprawy okoliczności (art. 227 k.p.c.) powinno być udowodnione przez stronę to twierdzenie zgłaszającą, zgodnie z art. 232 k.p.c. i art. 6 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2001 r., I PKN 660/00 – OSNP 2003, nr 20, poz. 487). W tym miejscu należy zauważyć, że dotychczas apelant nie zwracał się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ustalenie niepodlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy najemnej na terytorium Szwecji w spornym okresie, a zatem, jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, zagraniczne ubezpieczenie pracownicze wyłącza możliwość ustalenia, że K. L. w tym samym okresie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Istota sporu w sprawie niniejszej sprowadzała się do ustalenia, czy K. L. wykonując w okresach wskazanych w zaskarżonych decyzjach pracę najemną na terytorium Szwecji i jednocześnie prowadząc działalność rolniczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podlegał z tytułu prowadzenia tej ostatniej działalności ubezpieczeniu społecznemu rolników. Na tak postawione pytanie należy udzielić jednoznacznie przeczącej odpowiedzi. Prawidłowo Sąd I instancji przyjął za organem rentowym, że od dnia 1 stycznia 1999 r. zaistniały okoliczności wyłączające K. L. z ubezpieczenia społecznego rolników, początkowo jako domownika, a następnie od dnia 10 września 2002 r. jako rolnika. Okolicznością tą było wykonywanie pracy najemnej na terytorium Szwecji i podleganie z tego tytułu ubezpieczeniu.

Sąd I instancji, wbrew odmiennemu zapatrywaniu wyrażonemu w apelacji, nie dopuścił się obrazy wskazanych tam przepisów prawa materialnego.

Sąd Okręgowy przede wszystkim nie naruszył powołanych w apelacji przepisów art. 13 ust. 2 lit. „b” oraz art. 14a rozporządzenie Rady (EWG) nr (...) z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (tekst skonsolidowany – Dz.U. L 28, 30.1.1997, str. 1 (*)) z tej prostej przyczyny, że oba te przepisy nie miały zastosowania w sprawie niniejszej. Pierwszy z tych przepisów – art. 13 ust. 2 lit. „b” tego rozporządzenia – dotyczy bowiem osób prowadzących wyłącznie działalność na własny rachunek na terytorium jednego Państwa Członkowskiego, które zamieszkują na terytorium innego państwa. Przepis ten nie dotyczy osób, które jednocześnie wykonują pracę najemną na terytorium jednego Państwa Członkowskiego oraz na terytorium drugiego Państwa Członkowskiego prowadzą działalność na własny rachunek. Podobnie nie miał zastosowania w sprawie niniejszej przepis art. 14a rozporządzenia Rady (EWG) nr (...), ponieważ określa on specjalne zasady mające zastosowanie do osób prowadzących działalność na własny rachunek innych niż marynarze. Oceny tej nie może zmieniać to, że w treści tego przepisu, zacytowanego w apelacji, dwukrotnie został użyty zwrot: „wykonująca pracę” na terytorium innego państwa, który odnosi się wyłącznie do prowadzenia działalności na własny rachunek.

Do prawidłowego określenia podlegania apelanta ubezpieczeniom społecznym w okresach wskazanych w zaskarżonych decyzjach miał natomiast zastosowanie przepis art. 14c powołanego wyżej rozporządzenia nr (...), określający zasady szczególne stosowane do osób będących równocześnie pracownikami najemnymi na terytorium jednego Państwa Członkowskiego i prowadzącymi działalność na własny rachunek na terytorium innego Państwa Członkowskiego. Zgodnie z tym przepisem „osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego Państwa Członkowskiego i prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium innego Państwa członkowskiego podlega:

a/ ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę za wynagrodzeniem lub, jeżeli jest zatrudniona na terytorium dwóch lub więcej Państw Członkowskich, ustawodawstwu określoneemu zgodnie z art. 14 ust. 2 lub 3, chyba że lit. b stanowi inaczej;

b/ w przypadkach wymienionych w załączniku VII:

- ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę za wynagrodzeniem, przy czym ustawodawstwo to jest ustalane zgodnie z przepisami art. 14 ust. 2 lub 3, jeżeli jest zatrudniona na terytorium dwóch lub więcej Państw Członkowskich,

oraz

- ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, na którego terytorium prowadzi działalność na własny rachunek, przy czym ustawodawstwo to jest ustalane zgodnie z przepisami art. 14 ust. 2 lub 3, jeżeli prowadzi tę działalność na terytorium dwóch lub więcej Państw Członkowskich.” Do apelanta miał zastosowanie przepis art. 14c lit. „a” rozporządzenia Rady (EWG) nr (...), z którego jednoznacznie wynika, że osoba równocześnie wykonująca pracę najemną na terytorium jednego Państwa Członkowskiego oraz prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium innego Państwa członkowskiego, podlega ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym wykonuje pracę najemną. Przepis art. 14c lit. „b” tego rozporządzenia nie miał zastosowania w sprawie niniejszej, ponieważ dotyczy on określenia ustawodawstwa w przypadkach wymienionych w załączniku VII. Ten ostatni załącznik wymienia przypadki, w których dana osoba podlega jednocześnie ustawodawstwu dwóch państw. Wśród państw wymienionych w tym załączniku Polska nie została wymieniona, zaś w odniesieniu do Szwecji pkt 16 stanowi, co następuje: „16. W odniesieniu do osób zamieszkałych w Szwecji, prowadzenie działalności na własny rachunek w Szwecji oraz zatrudnienie za wynagrodzeniem w innym Państwie Członkowskim.” Apelant na terytorium Szwecji nie prowadził działalności na własny rachunek lecz wykonywał tam pracę najemną.

Taką samą regułą ustalenia właściwego ustawodawstwa, jak powołany wyżej art. 14c lit. „a” rozporządzenia Rady (EWG) nr(...), ustanawia obecnie obowiązujący przepis art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr(...) z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 2004.166.1). Z przepisu tego jednoznacznie wynika, że osoba prowadząca w jednym Państwie Członkowskim działalność na własny rachunek i wykonująca jednocześnie w innym Państwie Członkowskim pracę najemną, podlega ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym wykonuje swą pracę najemną.

Zarzut naruszenia art. 11 ust. 1 oraz ust. 3 lit. „a” rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr(...) nie mógł być uznany za trafny. Pierwszy z tych przepisów (art. 11 ust. 1) ustanawia zasadę podlegania ustawodawstwu tylko jednego Państwa Członkowskiego, natomiast przepis art. 11 ust. 3 lit. „a” odnosi tę zasadę do osób wykonujących wyłącznie pracę najemną lub wyłącznie prowadzących działalność na własny rachunek. W tym ostatnim przepisie mowa jest co prawda o wykonywaniu „pracy na własny rachunek”, ale w świetle definicji określenia „działalność na własny rachunek” przedstawionej w art. 1 lit. „b” ostatnio powołanego rozporządzenia nie może ulegać najmniejszej wątpliwości, że w art. 11 ust. 3 lit. „a” tego rozporządzenia mowa jest o prowadzeniu działalności na własny rachunek.

Całkowicie chybiony jest również zarzut obrazu art. 12 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr(...) poprzez niezastosowanie tego przepisu. W okolicznościach sprawy niniejszej przepis ten nie mógł być zastosowany. Dotyczy on bowiem osoby prowadzącej działalność na własny rachunek w jednym Państwie Członkowskim, która jednocześnie podejmuje prowadzenie podobnej działalności na własny rachunek w innym Państwie Członkowskim. K. L. nie podjął prowadzenia w Szwecji działalności na własny rachunek, lecz wykonywał tam pracę najemną.

Załączone do apelacji dokumenty pozostają bez wpływu na ocenę prawidłowości zaskarżonego wyroku oraz poprzedzających go decyzji organu rentowego. Wskazane w apelacji okresy, który zostały zaliczone do emerytury przez szwedzką instytucję ubezpieczeniową, znajdują potwierdzenie w załączonych do apelacji: pismach Urzędu ds.

Rent i Emerytur (...) z dnia 10 września 2019 r. (k. 214) i z dnia 2 czerwca 2017 r. (k. 215) oraz zaświadczeniach dotyczących przebiegu ubezpieczenia w Szwecji (...)(k. 216 i 218). Z treści tych dokumentów wynika, że wskazane przez apelanta okresy miały znaczenie dla przyznania prawa do emerytury gwarantowanej, która jest ustalana (naliczana) na podstawie zamieszkiwania lub podlegania ubezpieczeniu w Szwecji. Okresy powołane w apelacji nie można mylić z okresami ubezpieczenia uprawniającymi do emerytury na podstawie przychodu (powszechnej). W tym miejscu należy zauważyć, że nie ma rozbieżności dotyczących długości okresu podlegania apelanta ubezpieczeniu w Szwecji określonych w formularzach (...) powołanych w apelacji. Określenie dat końcowych podlegania ubezpieczeniu w Szwecji wynikało z tego, że formularze te zostały wystawione w różnych datach. W załączonym do apelacji formularzu (...)wystawionym w kwietniu 2017 r. (k. 218) wskazano okres ubezpieczenia „od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2015 r.”, zaś w formularzu wystawionym w maju 2020 r. wskazano okres ubezpieczenia „od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2018 r.”. Z kolei formularz(...), na który powołał się ZUS Oddział w S. w piśmie z dnia 16 lutego 2021 r. (k. 162) został sporządzony w listopadzie 2019 r. i wskazano w nim okres ubezpieczenia „od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2017 r.”.

Stosownie do art. 7 ust. 1 oraz art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2021 r., poz. 266 ze zm.) apelant nie podlegał w spornych okresach ubezpieczeniu społecznemu rolników, ponieważ podlegał ubezpieczeniu w tym czasie z tytułu wykonywania pracy najemnej na terytorium Szwecji.

Mając na uwadze powyższe rozważania, przedstawione w apelacji zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego należało uznać chybione.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.